

ACCOUNTANTSVERSLAG 2023

Gemeente Eemsdelta

Aanbiedingsbrief

Aan:

de raad van de gemeente Eemsdelta
T.a.v. mevrouw T. Kramer, raadsgriffier
Wilhelminaweg 14
9901 CM APPINGEDAM

Groningen, 19 juni 2024

Kenmerk: RHB/EK/SB/AMT/1081028/005

Ter informatie

De digitale versie van dit document is vanaf de inhoudsopgave interactief. Aan de hand van de navigatiebalk onderaan de pagina en/of de menustructuur bovenaan de pagina kan door het document genavigeerd worden.

VORIGE PAGINA

VOLGENDE PAGINA

INHOUDSOPGAVE

DASHBOARD

Geachte leden van de raad,

Wij hebben de jaarrekening 2023 van de gemeente Eemsdelta gecontroleerd. Zoals afgesproken in onze opdrachtbevestiging d.d. 5 september 2023, ontvangt u hierbij ons accountantsverslag 2023. In dit verslag hebben we de belangrijkste bevindingen en conclusies naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole opgenomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2023 van de gemeente Eemsdelta.

Onze bevindingen en aanbevelingen hebben wij afgestemd met de verantwoordelijke wethouder. Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het college van burgemeester en wethouders.

Het opstellen en controleren van de jaarrekening vraagt elk jaar weer een aanzienlijke inspanning. Een bijzonder element daarin was dit jaar de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording. Bij deze willen wij alle betrokken medewerkers van de gemeente Eemsdelta bedanken voor de constructieve en plezierige samenwerking tijdens de controle.

Wij hopen u met dit verslag van dienst te zijn. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om een nadere toelichting op de inhoud te geven.

Hoogachtend,

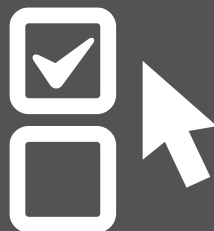
BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g. drs. R.H. Bouman RA
Partner en extern accountant gemeente Eemsdelta

Inhoudsopgave

1. DASHBOARD ACCOUNTANTSCONTROLE

2. UITKOMSTEN JAARREKENINGCONTROLE

3. RESULTAAT & FINANCIËLE POSITIE

4. BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

BIJLAGEN

1. Dashboard

1.1 Dashboard accountantscontrole

1.1 Dashboard accountantscontrole

STREKKING CONTROLEVERKLARING

- ▶ Wij verstrekken bij de jaarrekening, inclusief rechtmatigheidsverantwoording, een goedkeurende controleverklaring.
- ▶ De gehanteerde uitvoeringsmaterialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 2.400.000 respectievelijk € 9.300.000.
- ▶ Het jaarverslag, inclusief de opgenomen informatie in de paragraaf bedrijfsvoering, is verenigbaar met de jaarrekening en bevat geen materiële onjuistheden.
- ▶ De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar en het BBV wordt nageleefd.
- ▶ De WNT is nageleefd.
- ▶ Wij hebben de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage vastgesteld.

RECHTMATIGHEIDSVERANTWOORDING

- ▶ Het college heeft in de rechtmatigheidsverantwoording een totaal van € 4,4 miljoen aanbestedingsonrechtmatigheden gerapporteerd. Daarnaast zijn € 3,0 miljoen begrotingsonrechtmatigheden opgenomen die niet acceptabel zijn bevonden. De totale overschrijdingen bedragen € 20,1 miljoen en daarvan is € 12,7 miljoen wel acceptabel.
- ▶ De raad van gemeente Eemsdelta heeft de verantwoordingsgrens bepaald op € 3.457.430 en de rapportagegrens voor toelichting van de geconstateerde afwijkingen in de paragraaf bedrijfsvoering is door de raad bepaald op € 173.000.
- ▶ Wij adviseren de raad in gesprek te gaan met het college over de geconstateerde onrechtmatigheden.

RESULTAAT 2023

(x €1.000)	2023	Begroting (na wijziging)
Saldo van baten en lasten	2.361	-2.142
Mutatie reserves	18.873	13.679
Resultaat	21.234	11.537

Het gerealiseerde resultaat 2023 wijkt € 9,7 miljoen af van de begroting na wijziging. Wij merken op dat het positieve resultaat voornamelijk het gevolg is van hoger ontvangen bijdragen van het Rijk dan begroot.

BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN EN ONTWIKKELINGEN

- ▶ De gemeente Eemsdelta heeft de jaarrekeningcontrole gedegen voorbereid en een goede jaarrekening opgesteld. Wij hebben deze voorbereiding en de samenwerking erg positief ervaren.
- ▶ Er zijn geen controleverschillen (getrouwheid) boven onze rapporteringstolerantie geconstateerd die niet gecorrigeerd zijn.
- ▶ € 244.000 van de geconstateerde aanbestedingsonrechtmatigheden is ook verantwoord in de SiSa-bijlage en is daarom een controleverschil (rechtmatigheid) dat wij rapporteren.
- ▶ De onzekerheden ten aanzien van het sociaal domein bedragen € 1.460.000, bestaande uit € 173.000 voor PGB Wmo en Jeugdzorg, € 844.000 Wmo ZIN en € 443.000 Jeugdzorg ZIN.

TOP 3 AANDACHTSPUNTEN

Naar aanleiding van onze controle brengen wij, vanuit onze natuurlijke adviesfunctie, graag de volgende punten voor komend jaar onder uw aandacht:

- ▶ Onzekerheden in de lange termijn financiële positie.
- ▶ Invloed op het voorspellend vermogen.
- ▶ Duurzaamheidsverslaggeving bij gemeenten.

UW FINANCIËLE POSITIE VERGELEKEN

De weerstandsratio geeft aan in hoeverre de gemeente het vermogen heeft om financiële tegenvallers op te vangen. Ten opzichte van voorgaand jaar is er een stijging te zien van de weerstandsratio. Een weerstandsratio van 2,52 kwalificeert als uitstekend.

2. Uitkomsten jaarrekeningcontrole

- 2.1 Strekking van de controleverklaring 2023
- 2.2 Rechtmatigheidsverantwoording 2023
- 2.3 Belangrijkste rechtmatigheidsbevindingen uitgelicht
- 2.4 Aandachtspunten voor 2024

2.1 Strekking van de controleverklaring

De jaarrekening 2023 is getrouw

Wij verstrekken bij de jaarrekening 2023, inclusief SiSa-bijlage, van de gemeente Eemsdelta een goedkeurende controleverklaring. Dit betekent dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2023 als van de activa en passiva per 31 december 2023 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). De in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording geeft een getrouw beeld en de met de raad gemaakte afspraken hierover zijn nageleefd. Wij hebben onderstaande verschillen geconstateerd welke niet zijn verwerkt in de jaarrekening.

POST/OMSCHRIJVING VAN DE TOELICHTING	FOUTEN (€)	ONZEKERHEDEN (€)	VERWIJZING
Getrouwheid			
Sociaal domein - PGB Jeugdzorg en Wmo		173.000	\$4.1
Sociaal domein - Wmo ZIN		844.000	\$4.1
Sociaal domein - Jeugdzorg ZIN		443.000	\$4.1
Totaal		1.460.000	
Materialiteit (1% voor fouten, 3% voor onzekerheden)	3.450.000	10.200.000	
Uitvoeringsmaterialiteit (70% van de materialiteit)		2.400.000	
Door de gemeenteraad vastgestelde rapporteringstolerantie		173.000	

Wij hebben, voor zover mogelijk, het college verzocht om deze controleverschillen te corrigeren. Het college heeft gemotiveerd aangegeven waarom zij deze verschillen niet kan verwerken, het gaat om onzekerheden, en dat zij van oordeel is dat deze posten zowel individueel als gezamenlijk niet materieel zijn voor de jaarrekening als geheel. Daarnaast hebben wij onderzocht of de verantwoordingsinformatie over de specifieke uitkeringen (SiSa-bijlage) rechtmatig tot stand is gekomen. Daarbij hebben wij de volgende bevindingen geconstateerd:

POST/OMSCHRIJVING VAN DE TOELICHTING	FOUTEN (€)	ONZEKERHEDEN (€)	VERWIJZING
Rechtmatigheid SiSa			
Niet aanbestede lasten regeling C55	244.000		\$2.3

De hierboven opgenomen verschillen en de analyse van de impact zijn bevestigd in de bevestiging van het college bij de jaarrekening.

Wij concluderen dat de resterende niet-verwerkte controleverschillen zowel individueel als gezamenlijk niet materieel zijn voor de jaarrekening als geheel en verstrekken daarom een goedkeurende controleverklaring.

Omdat de onrechtmatigheden in de rechtmatigheidsverantwoording de rapporteringsgrens overschrijden, hebben wij hiervoor een paragraaf ter benadrukking opgenomen in onze controleverklaring.

Goedkeurende controleverklaring

2.1 Strekking van de controleverklaring

Geen aanwijzingen
voor materiële fraude
of non-compliance

Fraude en non-compliance

Bij de planning van de jaarrekeningcontrole houden wij rekening met het risico dat de jaarrekening als gevolg van fraude en onregelmatigheden onjuistheden van materieel belang zou kunnen bevatten. Eén van de door ons uitgevoerde maatregelen is het bespreken van de mogelijke frauderisico's en mogelijke fraudesituaties met verschillende personen binnen de **organisatie**. Daarnaast nemen wij kennis van de door u opgenomen toelichtingen in de jaarstukken. Hiertoe hebben wij de mogelijke frauderisico's en -situaties aan de hand van de door u opgestelde frauderisicoanalyse besproken. Het voorkomen en mitigeren van frauderisico's is primair de verantwoordelijkheid van de gemeente Eemsdelta. Daarom hebben wij op diverse momenten met u over dit onderwerp van gedachten gewisseld. Tijdens deze besprekingen hebben wij gesproken over de mogelijke fraude- en non compliancerisico's en mogelijke situaties van onregelmatigheden. Dit deden wij aan de hand van de door u opgestelde frauderisicoanalyse en de door u ingevulde compliance vragenlijst. Onze observaties hierbij zijn als volgt:

- uw frauderisicoanalyse is geformaliseerd;
- de organisatie beschikt over een gedragscode, klokkenluidersregeling en incidentenregistratie;
- u bent voorbereid op een fraude-incident of bijvoorbeeld een cyber-aanval, omdat u beschikt over een incident-responsplan.

Hierbij hebben wij specifiek aandacht besteed aan de veronderstelling dat er bij de opbrengstverantwoording frauderisico's bestaan. Wij hebben in onze controleverklaring melding gemaakt van de belangrijkste frauderisico's en hoe wij deze hebben geadresseerd. Tijdens de controle van boekjaar 2023 betroffen dat de volgende risico's:

- Het risico op management override.

Voor een nadere uiteenzetting van onze controleaanpak ten aanzien van de frauderisico's en de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie verwijzen wij naar onze controleverklaring 2023. Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor materiële fraude(risico's) of vermoedens van materiële fraude(risico's).

Continuïteit

Op basis van artikel 12 van de Gemeentewet kunnen gemeenten bij langdurige financiële tekorten een beroep doen op een extra uitkering uit het gemeentefonds. Omdat de omvang van het gemeentefonds hierdoor niet wijzigt betalen andere gemeenten daar dus aan mee. Om die reden moeten gemeenten aan allerlei voorwaarden voldoen om deze aanvullende uitkering te kunnen ontvangen. Maar in principe kunnen gemeenten hierdoor niet failliet gaan.

Het gevolg hiervan is dat crediteuren en andere stakeholders nooit benadeeld kunnen worden door een faillissement. Desalniettemin is de financiële positie vanuit het perspectief van raadsleden van belang en moet het college van burgemeester en wethouders inzicht geven in hoeverre de gemeente in staat is om de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen, zonder tussenkomst van de toezichthouder. Met de invoering van de aangepaste Nederlandse Standaard 700 dienen accountants voor gemeenten in hun controleverklaringen bij jaarrekeningen naast fraude te rapporteren over de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie. Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het college van burgemeester en wethouders over de gehanteerde uitgangspunten om de normale bedrijfsvoering voort te kunnen zetten.

2.2 Rechtmatigheidsverantwoording

De rechtmatigheidsverantwoording van gemeente Eemsdelta geeft een getrouw beeld

In de jaarrekening 2023 is voor het eerst een rechtmatigheidsverantwoording opgenomen van het college, gericht op de rechtmatigheid van de baten en lasten alsmede de balansmutaties in de jaarrekening 2023. Het is onze rol om de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening te controleren. Wij hebben vastgesteld dat de rechtmatigheidsverantwoording in uw jaarrekening een getrouw beeld geeft. Onze controle richt zich op het bepalen of het oordeel van het college in de rechtmatigheidsverantwoording door het college toereikend is onderbouwd. Hierbij stellen wij vast of de rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld in overeenstemming met de afspraken die gemaakt zijn tussen de gemeenteraad en het college. Deze afspraken zijn vastgelegd in het normenkader van de gemeente dat d.d. 27 september 2023 door de gemeenteraad is vastgesteld. Het rechtmatigheidsoordeel van het college richt zich op een drietal criteria die wij hieronder nader hebben toegelicht. Bij de uitvoering van onze werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat de organisatie toereikende werkzaamheden heeft uitgevoerd om het oordeel hieromtrent dat in de rechtmatigheidsverantwoording is opgenomen te onderbouwen.

Voorwaardencriterium

Het college toetst bij de uitvoering van haar controlewerkzaamheden of bij de uitvoering van financiële beheershandelingen binnen de geldende wet- en regelgeving is gehandeld. De relevante wet- en regelgeving is tussen het college en de raad afgestemd door middel van het normenkader. Het voorwaardencriterium is met name relevant bij de processen: subsidieverstrekkings, participatiewet en aanbestedingen. Indien is vast komen te staan dat de gemeente niet aan het voorwaardencriterium heeft voldaan is sprake van een onrechtmatigheid.

Begrotingscriterium

Het begrotingscriterium richt zich op het budgetrecht van de raad. Overschrijdingen van de lasten en overschrijdingen van investeringsbudgetten (kredieten) zijn op basis van de Gemeentewet onrechtmatig. De raad autoriseert de begroting en stelt de kaders voor het college vast. Het college is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid binnen de gestelde begroting. Begrotingsafwijkingen dienen tijdig gesignaleerd en gerapporteerd te worden aan de raad. Bij begrotingsoverschrijdingen die niet binnen het boekjaar voorgelegd zijn aan de raad is sprake van een onrechtmatigheid. Het is aan de raad om te bepalen op welke wijze wordt omgegaan met deze begrotingsonrechtmatigheden. In de rechtmatigheidsverantwoording zijn alle afwijkingen opgenomen ten opzichte van de begroting op het door de raad vastgestelde niveau. Het is vanuit het oogpunt van transparantie de bedoeling dat de rechtmatigheidsverantwoording een overkoepelend (totaal) beeld geeft van alle geconstateerde begrotingsonrechtmatigheden.

Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium

Als laatste dient het college een uitspraak te doen over de naleving van bepalingen die in wet- en regelgeving zijn opgenomen met betrekking tot misbruik en oneigenlijk gebruik. Hiervoor stelt het college vast welke verplichte handhaving noodzakelijk is en welke maatregelen binnen de gemeente genomen zijn om dit te kunnen uitvoeren. Tevens stelt het college vast of de getroffen maatregelen werken. Indien geconstateerd wordt dat beleid niet bestaat of niet wordt nageleefd dan wordt dit toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering. Alleen daadwerkelijke afwijkingen als gevolg van misbruik worden betrokken in het proces tot het opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording.

2.2 Rechtmatigheidsverantwoording

De verantwoordingsgrens wordt overschreden

De raad van gemeente Eemsdelta heeft de verantwoordingsgrens bepaald op 1% van de totale lasten inclusief de dotaties aan de reserves en de verantwoordingsgrens is daarmee bepaald op € 3.457.430

De rapportagegrens voor de toelichting van de geconstateerde afwijkingen in de paragraaf bedrijfsvoering is door de raad bepaald op € 173.000

Strekking van de rechtmatigheidsverantwoording

De raad van gemeente Eemsdelta heeft de verantwoordingsgrens bepaald op 1% van de totale lasten inclusief de dotaties aan de reserves en de verantwoordingsgrens is daarmee bepaald op € 3.457.430. Blijkens de rechtmatigheidsverantwoording is het college van mening dat de verantwoordingsgrens wordt overschreden in de jaarrekening 2023. De verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties zijn rechtmatig tot stand gekomen met uitzondering van hetgeen gerapporteerd is in de rechtmatigheidsverantwoording. De door het college gerapporteerde afwijkingen kunnen als volgt worden samengevat:

POST/OMSCHRIJVING VAN DE TOELICHTING	ONRECHTMATIGHEDEN (€)	ONDUIDELIKHEDEN (€)	VERWIJZING
Rechtmatigheid			
Voorwaardencriterium	4.457.000	-	\$2.3
Begrotingscriterium	15.683.000	-	\$2.3
Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium	-	-	\$2.3
Totaal	20.093.000		
Verantwoordingsgrens (1% voor afwijkingen)	3.457.430	3.457.430	
Door de gemeenteraad vastgestelde rapportagegrens		173.000	

Van de € 20,1 miljoen onrechtmatigheden is een bedrag van € 12,7 miljoen acceptabel bevonden. De rapportagegrens voor de toelichting van de geconstateerde afwijkingen in de paragraaf bedrijfsvoering is door de raad bepaald op € 173.000.

In bovenstaand overzicht valt op dat de totaal gerapporteerde begrotingsonrechtmatigheden veel hoger liggen dan voorgaande jaren. Dit komt omdat nu de 'bruto' begrotingsonrechtmatigheden worden opgenomen. De Commissie BBV zegt [hierover](#): "Voor de gemeenteraad is belangrijk dat zij met de rechtmatigheidsverantwoording overzicht en inzicht hebben in het totaal aan (begrotings)onrechtmatigheden voor zover die de verantwoordingsgrens overschrijden, en dat niet vooraf al bepaalde (begrotings)onrechtmatigheden worden uitgezonderd van opname in de rechtmatigheidsverantwoording. In de situatie tot en met 2022 kon tussen de gemeenteraad en het college van B&W worden afgesproken welke begrotingsonrechtmatigheden de accountant in zijn oordeel niet hoefde mee te wegen. Dit om te voorkomen dat in het accountantsoordeel vrij snel niet-goedkeurende controleverklaringen (met veel impact) zouden ontstaan voor begrotingsonrechtmatigheden die door de gemeenteraad 'als niet erg' zouden worden beschouwd. Met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording, waarbij het toelichten en verantwoorden meer centraal staat, is het mogelijk om vooraf afspraken te maken tussen de gemeenteraad en het college van B&W welke begrotingsonrechtmatigheden als acceptabel worden beschouwd (dus wel onrechtmatig, maar acceptabel). In de rechtmatigheidsverantwoording wordt vervolgens wel aangegeven voor welk bedrag aan begrotingsonrechtmatigheden op basis van de vooraf gemaakte interne afspraken de conclusie is dat deze begrotingsonrechtmatigheden als acceptabel zijn beschouwd. Dat is ook een vorm van toelichten en verantwoorden."

Op de volgende pagina's gaan wij nader in op een aantal verschillende aspecten zoals door de gemeente Eemsdelta opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.

2.3 Belangrijkste rechtmatigheidsbevindingen uitgelicht

Gedegen proces
totstandkoming
rechtmatigheids-
verantwoording

Proces rechtmatigheidsverantwoording gemeente Eemsdelta

Het team interne audit van de gemeente Eemsdelta heeft een belangrijke rol gespeeld bij de totstandkoming van de rechtmatigheidsverantwoording. De interne audit heeft op basis van het controleplan diverse steekproeven uitgevoerd en interne controlewerkzaamheden van de onderliggende teams beoordeeld. Het controleplan bevat alle relevante elementen om te komen tot een oordeel over de rechtmatigheidsverantwoording. Wij constateren dat de interne audit haar werkzaamheden op een gedegen en zorgvuldige manier uitvoert. Hieronder gaan wij in op de belangrijkste bevindingen die blijken uit de rechtmatigheidsverantwoording.

Paragraaf bedrijfsvoering

De paragraaf bedrijfsvoering is onderdeel van het jaarverslag. Wij hebben deze paragraaf gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of deze paragraaf materiële afwijkingen bevat. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden van de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening. Op grond van onze werkzaamheden zijn wij van mening dat de paragraaf bedrijfsvoering verenigbaar is met de jaarrekening en geen materiële afwijkingen bevat.

Europese aanbestedingen

In het kader van de rechtmatigheidsverantwoording heeft het college de juiste toepassing van de Europese aanbestedingsrichtlijnen gecontroleerd aan de hand van een zogenaamde spendanalyse (beoordeling achteraf van alle crediteuren op juiste naleving aanbestedingsregels). In onze management letter hebben wij gerapporteerd over de interne beheersing ten aanzien van de EU-aanbestedingsregels. In het proces wordt de naleving van de inkoop- en aanbestedingsregels niet afgedwongen, hierdoor kan niet worden gesteund op interne beheersmaatregelen. Over 2023 is daarom door de gemeente een spendanalyse uitgevoerd. In 2023 blijkt uit de spendanalyse een afwijking van totaal € 4,5 miljoen (2022: € 4,7 miljoen). Deze afwijking is als volgt opgebouwd:

ONDERDEEL	BEDRAG (€)
Afwijkingen vanuit boekjaar 2022 die doorlopen in boekjaar 2023	3.084.000
Nieuwe afwijkingen met ingang van boekjaar 2023	1.373.000
Totaal	4.457.000

Zoals in de tabel is te lezen bestaan de afwijkingen grotendeels uit afwijkingen vanuit boekjaar 2022 die doorlopen in boekjaar 2023.

€ 244.000 van de geconstateerde aanbestedingsonrechtmatigheden is verantwoord in de SiSa-bijlage en is daarom een controleverschil (rechtmatigheid) dat wij rapporteren.

Advies

Ondanks de geformuleerde maatregelen ligt over boekjaar 2023 het bedrag aan onrechtmatigheden in lijn met vorig jaar. Wij adviseren de raad, in lijn met de systematiek van de rechtmatigheidsverantwoording, in gesprek te gaan met het college over de aanbestedingsonrechtmatigheden in relatie tot de genomen maatregelen.

Europese
aanbestedingen

2.3 Belangrijkste rechtmatigheidsbevindingen uitgelicht

Aantal omvangrijke
SiSa-regelingen
uitgelicht

SiSa

Als gevolg van de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording is SiSa onderdeel hiervan geworden. De interne audit heeft een gedegen controle uitgevoerd op de SiSa-bijlage met een goed volgbare en nette vastlegging. De controle op de verantwoorde bestedingen kan nog verbeterd worden door deze uit te breiden met controle op toetspunten vanuit wet- en regelgeving. Het aantal SiSa-regelingen en de omvang is de afgelopen jaren sterk toegenomen. De gemeente Eemsdelta heeft naast de beschikkingen voor BUIG (Participatiewet) en Batch 1588 nog een aantal SiSa-regelingen met een besteding in 2023 die individueel al hoger is dan onze materialiteit, namelijk:

- € 16,4 miljoen voor gebiedsontwikkeling Eemsdelta eerste tranche (totaal beschikt € 39,9 miljoen waarvan € 23,4 miljoen besteed)
- € 20,0 miljoen voor leefbaarheid krimpgebieden (gaat met name om de kindcentra en Opwierde Zuid)
- € 4,3 miljoen voor aardbevingsgebied Groningen onderdeel A NPG
- € 6,6 miljoen voor aardbevingsgebied Groningen onderdeel B Verbetering sociale cohesie
- € 7,6 miljoen voor aardbevingsgebied Groningen onderdeel C aardbevingsgerelateerde inzet
- € 4,5 miljoen Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne

Voor uw gemeente is sprake van totaal 53 SiSa-regelingen in 2023 (2022: 48). Wij hebben een deelwaarneming uitgevoerd op de getrouwheid en rechtmatigheid van de bestedingen. Hieruit zijn geen bevindingen gebleken.

Controle begrotingsrechtmatigheid

In totaal heeft uw gemeente circa € 321,6 miljoen aan lasten begroot na wijziging, tegenover circa € 328,4 miljoen aan werkelijke lasten in 2023. Dit is in totaal een overschrijding van 6,8 miljoen (2%). Voor de programma's waarvoor per saldo sprake is van een overschrijding, bedraagt het totaal € 15,4 miljoen. Dit bedrag is daarom door het college opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording. In de financiële verordening van de gemeente Eemsdelta is afgesproken dat een overschrijding acceptabel is wanneer direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren, er sprake is van een open-einde regeling en wanneer de overschrijding al is geautoriseerd door middel van vaststelling van de tussentijdse rapportage. Hier is voor € 2,7 miljoen geen sprake van.

Ook blijkt uit de rechtmatigheidsverantwoording dat de investeringskredieten met € 0,3 miljoen zijn overschreden. In de financiële verordening van de gemeente Eemsdelta is afgesproken dat een overschrijding van het jaarbudget, passend binnen het totaal bedrag van het krediet, acceptabel is. Hier is geen sprake van voor deze overschrijdingen, dus dit bedrag is niet als acceptabel aangemerkt.

Aan baten had uw gemeente een bedrag van € 319,4 miljoen begroot na wijziging, tegenover € 330,7 miljoen aan werkelijke baten in 2023. In totaal gaat het om een lagere realisatie van baten van € 5,1 miljoen (4%). Overschrijdingen van baten en/of onderschrijdingen van lasten en baten zijn op zichzelf niet onrechtmatig. Deze kunnen alleen onrechtmatig zijn als die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld. Niet tijdig betreft een afspraak tussen raad en college. In de financiële verordening 2024 van de gemeente Eemsdelta is expliciet aangegeven dat het tijdig is wanneer deze onderschrijdingen en overschrijdingen via de jaarrekening worden vermeld.

Overschrijding begrote
lasten met
€ 6,8 miljoen

Lagere realisatie van
baten van € 5,1
miljoen miljoen

Onzekerheden in de
(toekomstige)
financiële positie

Voorspellend vermogen
kan verbeterd worden

Inleiding

Naar aanleiding van onze controle van de jaarrekening 2023 hebben wij een aantal bevindingen en aanbevelingen over het afgelopen boekjaar weergegeven. Daarnaast willen wij, vanuit onze natuurlijke adviesfunctie, de volgende drie belangrijke aandachtspunten voor het komende jaar benoemen.

1. Onzekerheden op de lange termijn aangaande de financiële positie

De gemeente Eemsdelta heeft over 2023 een positief resultaat gerealiseerd van € 21,3 miljoen. Desalniettemin heeft de gemeente Eemsdelta, net als veel andere gemeenten, te kampen met structurele tekorten die hebben gezorgd voor een niet sluitende begroting in 2026 en 2027. Hierover hebben wij ook in ons jaarlijkse [benchmarkonderzoek](#) gerapporteerd en oorzaken en aanbevelingen opgenomen. Het lijkt een tegenstrijdig fenomeen dat gemeenten in hun recente jaarrekeningen geld over houden, maar vervolgens tekorten verwachten. De gerealiseerde overschotten worden voor een groot deel verklaard door hogere bijdragen vanuit het Rijk die pas laat in het jaar beschikbaar komen. De belangrijkste oorzaak van de tekorten is dat de inkomsten vanuit het Rijk teruglopen, terwijl de kosten toenemen als gevolg van inflatie, vergrijzing en de toename van taken.

Ook voor gemeente Eemsdelta geldt dat het uitdagend is om te gaan met de onzekerheden die op dit moment bestaan ten aanzien van de gemeentelijke financiën en de verwachte tekorten te beperken en te beheersen. De gemeente Eemsdelta heeft daarom het bezuinigingsprogramma Eemsdelta in Balans afgesproken. De hierin opgenomen bezuiniging voor 2023 van € 8,3 miljoen is gerealiseerd. Vanaf 2024 moet nog € 0,9 miljoen aan (structurele) bezuinigingen gerealiseerd worden.

2. Verbetering van het voorspellend vermogen

Voor alle programma's geldt dat sprake is van afwijkingen tussen begrote baten en lasten en daadwerkelijke baten en lasten. Per saldo is de afwijking van totale lasten en baten ten opzichte van de begroting relatief beperkt, namelijk 4% (baten) en 2% (lasten), maar per programma zijn de afwijkingen groter. Het programma volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing laat de grootste afwijkingen zien, de lasten zijn € 9,1 miljoen hoger dan begroot (9%) en de baten zijn € 5,3 miljoen hoger dan begroot (6%). De verschillen komen deels ook in de rechtmatigheidsverantwoording tot uiting. De verschillen zijn te verklaren en bij de financiële toelichtingen in de programma's is door gemeente Eemsdelta een heldere toelichting opgenomen. In paragraaf 3.1 hebben wij een overzicht van het gerealiseerde resultaat op programmaniveau opgenomen.

Wij adviseren verbetering van het voorspellend vermogen structureel onderdeel van uw proces te maken. Dit begint bij 'de eerste lijn' (uit het three lines of defence model) die verantwoordelijk is voor goede prognoses. Wat daarbij kan helpen is gestructureerd afwijkingen van de begroting te evalueren waaruit lering kan worden getrokken voor toekomstige prognoses. Dit wordt ook wel 'backtesting' genoemd. Hiermee kan het lerend vermogen van gemeente Eemsdelta verbeteren. Door gestructureerd en gedocumenteerd de kwaliteit van de prognoses te beoordelen aan de hand van realisatie zoals achteraf is gebleken, kunnen toekomstige prognoses verbeterd worden en/of kan eerder bijgestuurd worden.

3. Duurzaamheidsverslaggeving bij gemeenten

Een ander aandachtspunt dat wellicht voor de langere termijn speelt, maar wij graag onder uw aandacht brengen is duurzaamheidsverslaggeving.

De Europese Unie heeft in 2022 de Corporate Sustainability Reporting Directive (hierna: CSRD) aangenomen om de kwaliteit, volledigheid en consistentie van duurzaamheidsrapportages te verbeteren. De CSRD verplicht beursgenoteerde ondernemingen (vanaf boekjaar 2024) en grote ondernemingen (vanaf boekjaar 2025) over duurzaamheid te rapporteren. Hoewel de CSRD niet van toepassing is voor gemeenten, is duurzaamheid ook voor gemeenten een belangrijk thema waar al over gerapporteerd wordt. Door te rapporteren volgens de CSRD-richtlijn kunnen gemeenten daar voordelen uithalen. Het opstellen van zo'n rapport vereist duidelijke, niet-financiële taal op het gebied van duurzaamheid, waarbij niet alleen de eigen organisatie, maar ook de omgeving een rol speelt. Dit is een verschil met de huidige gemeentelijke jaarverslagen die vaak omvangrijk en gericht zijn op wettelijke taken. Het invoeren van de CSRD biedt gemeenten de kans om in duidelijke taal en transparantie, zowel intern als extern, uit te leggen wat hun concrete, meetbare acties, standpunten en resultaten zijn en zullen zijn op het gebied van milieu, sociale en menselijke factoren en corporate governance.

Gemeenten hebben een grote impact op de waardeketen en zijn daarom bij uitstek geschikt om duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren. Een groeiend aantal gemeenten is zich hiervan bewust en heeft zich aangesloten bij het VNG-initiatief om een zogenoemde SDG-gemeente te worden. De CSRD gaat nog een stap verder en zorgt ervoor dat sectoren onderling vergeleken kunnen worden. Bovendien vraagt de CSRD om concreet meetbare output. Voor meer informatie over CSRD verwijzen wij naar bijlage C.

Vorig jaar waren de beheersing van projecten en de naleving van EU-aanbestedingsregels aandachtspunten die wij hadden opgenomen. Vanzelfsprekend blijven dit belangrijke aandachtspunten waaraan wij in dit verslag en ook in de volgende management letter wederom aandacht besteden. Omdat dit onderdeel is van onze reguliere controle en de gemeente Eemsdelta deze aandachtspunten onder de aandacht heeft, hebben wij deze niet meer opgenomen als bijzondere aandachtspunten voor 2024.

3. Resultaat & financiële positie

- 3.1 Resultaat 2023 per programma
- 3.2 Uw financiële positie vergeleken
- 3.3 Ons beeld van uw financiële positie

3.1 Resultaat 2023 per programma

Resultaat 2023
ten opzichte van de
gewijzigde begroting
bedraagt € 9,7 miljoen
voordelig

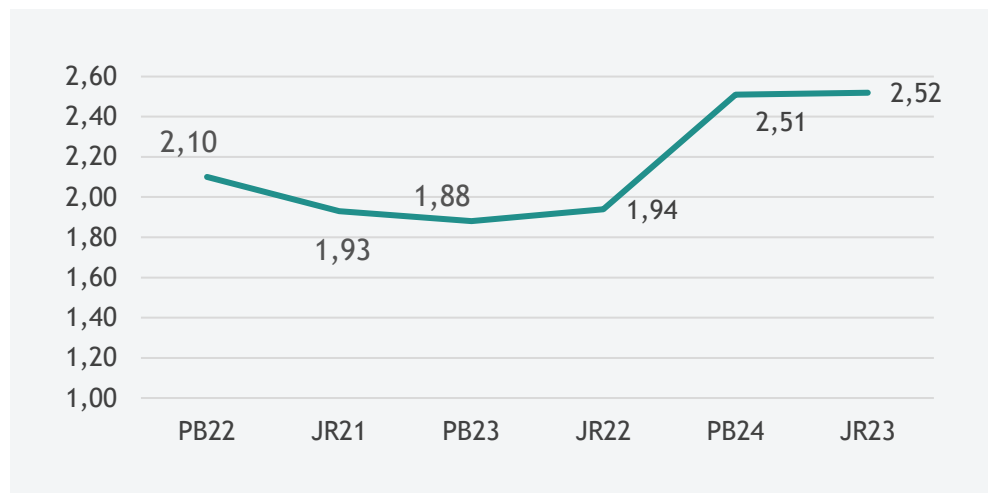
Het resultaat van gemeente Eemsdelta over het jaar 2023 ten opzichte van de gewijzigde begroting bedraagt € 9,7 miljoen voordelig. In onderstaand overzicht is het resultaat per programma in het kort weergegeven:

OVERZICHT REALISATIE PROGRAMMA'S (x € 1.000)	2023	BEGROTING NA WIJZIGINGEN	VERSCHIL
Programma 0 - Bestuur en ondersteuning	-3.660	-4.140	480
Programma 1 - Veiligheid	-3.927	-6.078	2.151
Programma 2 - Verkeer, vervoer en waterstaat	-10.208	-11.444	1.236
Programma 3 - Economie	-1.981	-1.710	-271
Programma 4 - Onderwijs	-12.643	-14.145	1.502
Programma 5 - Sport, cultuur en recreatie	-13.252	-13.415	162
Programma 6 - Sociaal domein	-69.480	-71.028	1.547
Programma 7 - Volksgezondheid en milieu	-3.768	-2.653	-1.115
Programma 8 - Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	-8.506	-4.677	-3.829
Programma 9 - Algemene dekkingsmiddelen	150.992	147.635	3.356
Overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien	-21.204	-20.488	-716
Saldo van baten en lasten	2.361	-2.142	4.503
Onttrekkingen reserves	36.879	28.879	8.000
Dotatie aan reserves	18.007	15.200	2.807
Resultaat	21.234	11.537	9.696

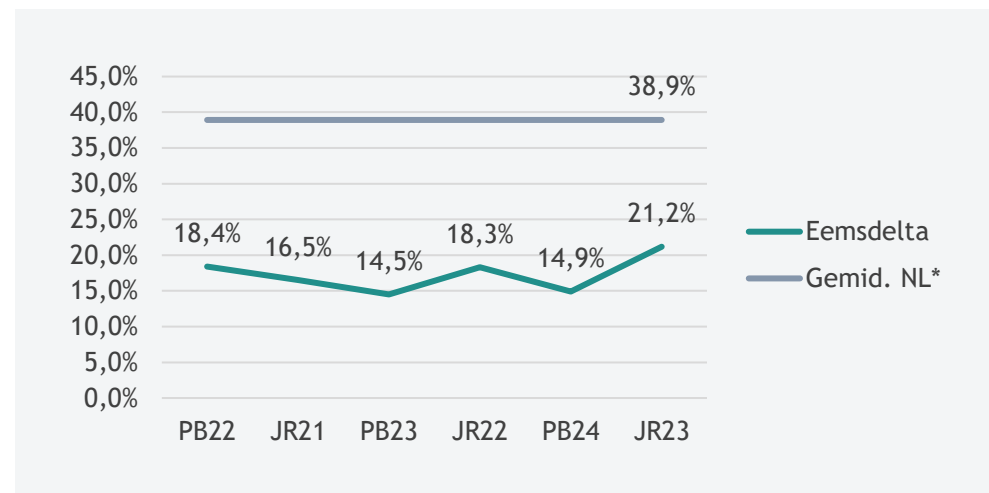
Wij merken op dat het positievere resultaat voornamelijk het gevolg is van een hogere algemene uitkering (€ 3,4 miljoen), een onjuiste verwerking van de rijksbijdrage BUIG in de 1^e tussenrapportage 2023 (€ 2,3 miljoen), een voordeel op de opvang van Oekraïners (€ 2,2 miljoen), gunning van veel grote projecten omtrent leges omgevingsvergunningen (€ 1,2 miljoen) en meer OZB op niet-woningen mede door aanleg van een nieuwe hoogspanningsleiding in de provincie (€ 1,1 miljoen). Daarentegen zijn er ook nadelen behaald, zoals op de energietoeslag (€ 1,2 miljoen).

3.2 Uw financiële positie vergeleken

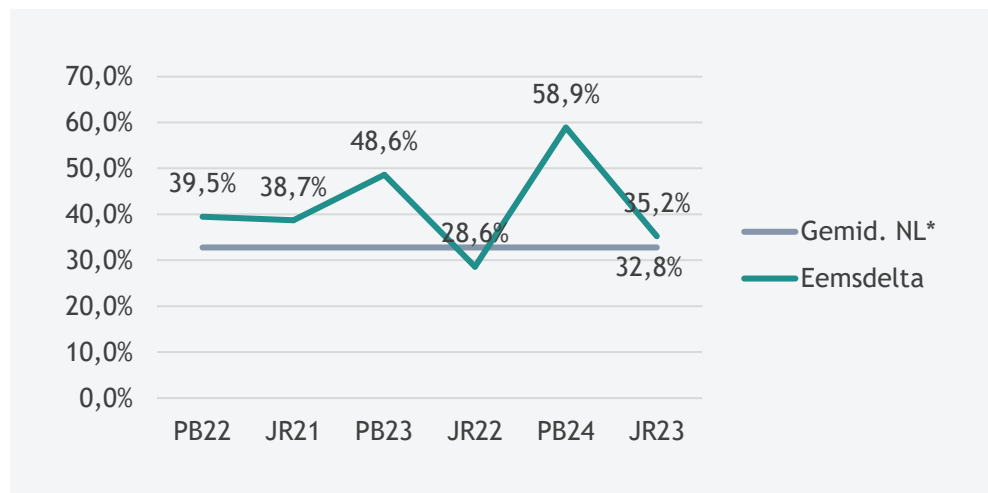
RATIO WEERSTANDSVERMOGEN

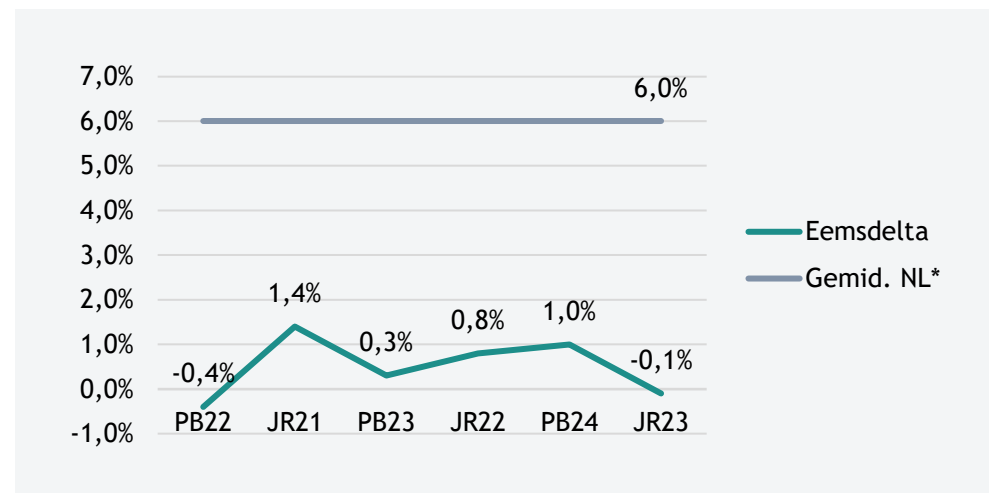
SOLVABILITEITSRATIO

NETTO SCHULDQUOTE

RATIO GRONDEXPLOITATIE

* De bron voor de gemiddelden NL betreft het gemiddelde voor gemeenten op basis van: [BDO Benchmark rapport januari 2024](#)

3.3 Ons beeld van uw financiële positie

Kengetallen moeten in relatie tot elkaar worden gezien

De gemeente Eemsdelta scoort een 7 in onze benchmark

Uw weerstandsvermogen is uitstekend

Solvabiliteit is voor het eerst hoger dan 20%

Onze rol in relatie tot het weerstandsvermogen en financiële kengetallen

De analyse van het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen is een onderdeel van het jaarverslag en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Vanuit onze controlerende rol dienen wij vast te stellen of het jaarverslag (en dus deze paragraaf) niet strijdig is met de jaarrekening en geen materiële onjuistheden bevat. De kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden gezien. Uit de combinatie van de kengetallen kan een beeld worden geschetst van de financiële positie van de gemeente Eemsdelta. Daarbij kan ook inzichtelijk worden gemaakt wat de oorzaak is van een sterke of zwakke financiële positie. De financiële kengetallen geven, met de inherente beperkingen hierbij, inzicht in (de ontwikkeling van) uw financiële positie, mede in relatie tot de landelijke benchmark.

Uw score in onze landelijke benchmarkrapportage

De gemeente Eemsdelta heeft in onze benchmarkrapportage een 7 behaald en staat daarmee op de 97^e plaats in de inwonerscategorie 25.000 - 50.000 inwoners (totaal telt deze categorie 137 gemeenten). Vanuit hun taak als financieel toezichthouder hebben de twaalf provincies een gemeenschappelijk financieel toezichtkader opgesteld. In dit GTK 2020 zijn signaleringswaarden opgenomen voor de financiële kengetallen zoals opgenomen in het jaarverslag van de gemeente. Wij hebben deze signaleringswaarden als basis gebruikt voor het bepalen van uw score en dus financiële positie. Indien uw gemeente voor de komende jaren (2023 t/m 2027) per saldo een negatief resultaat begroot (en inteert op het eigen vermogen), beïnvloedt dit de score. Een uitwerking van deze systematiek beschrijven wij in onze [benchmarkrapportage](#).

Hieronder vindt u een andere toelichting op de ratio's van uw gemeente.

Weerstandsvermogen gemeente Eemsdelta is uitstekend

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing heeft het college een overzicht opgenomen van de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit bedraagt volgens deze paragraaf € 26,3 miljoen (2022: € 23,5 miljoen). In het weerstandsvermogen ultimo 2023 is een bedrag van € 26,2 miljoen meegeteld van vrij aanwendbare bestemmingsreserves (2022: € 22,7 miljoen). In geval van calamiteiten is het mogelijk om een deel van deze reserves een andere aanwending te geven. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn de relevante risico's benoemd. De gemeente Eemsdelta heeft op basis van interne berekeningen het totale bedrag aan risico's waaraan de organisatie is blootgesteld bepaald. Het weerstandsvermogen van de gemeente Eemsdelta is volgens het GTK 2020 uitstekend te noemen.

Solvabiliteit

De solvabiliteit bedraagt ultimo 2023 21,1% (2022: 18,3%). Voor de solvabiliteit geldt dat hoe hoger dit percentage is, hoe beter de gemeente Eemsdelta in staat is om haar verplichtingen op lange termijn te voldoen. De solvabiliteit van de gemeente Eemsdelta is relatief laag door hoge voorschotten die zijn ontvangen van het Rijk. Stijging van de solvabiliteit in 2023 komt dan ook met name door een daling van deze voorschotbedragen van € 223 miljoen naar € 190 miljoen. Een solvabiliteit lager dan 20% wordt in het GTK aangemerkt als meest risicovol, de gemeente Eemsdelta komt hier voor het eerst net boven.

3.3 Ons beeld van uw financiële positie

Financieel risico
als gevolg van de
grondexploitatie
is laag

Netto schuldquote

De netto schuldquote bedraagt 35,8% (2022: 28,7%). De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden. De netto schuldquote laat een beperkte negatieve ontwikkeling zien ten opzichte van de signaleringswaarden volgens het gemeenschappelijk financieel toezichtkader (GTK 2020).

Ratio grondexploitatie

Voor de ratio grondexploitatie geldt dat hoe lager deze is, hoe beter. De ratio grondexploitatie van gemeente Eemsdelta is laag doordat de grondpositie (de waarde van de grond) ten opzichte van de totale baten relatief laag is. De ratio grondexploitatie < 20% is het minst risicovol te noemen volgens het GTK 2020.

Structurele exploitatieruimte

Voor de structurele exploitatieruimte geldt hoe hoger deze is, hoe beter. De structurele exploitatieruimte van gemeente Eemsdelta is -0,1% (2022: 4,8%).

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit van gemeente Eemsdelta is 99,6% (2022: 100,1%). De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk zich in een gemeente verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

4. Belangrijkste bevindingen

- 4.1 Programma 'Sociaal domein'
- 4.2 Aardbevingsgelden en projecten
- 4.3 Overige bevindingen
- 4.4 BBV, WNT en SiSa
- 4.5 Relevante wijzigingen in het BBV met ingang van begrotingsjaar 2025

4.1 Programma 'Sociaal domein'

Sociaal domein 2023
bedragen circa
€ 105,7 miljoen

Resultaatanalyse
programma sociaal
domein

Programma 'Sociaal domein'

De lasten van de gemeente Eemsdelta in het programma 'Sociaal domein' bedragen over 2023 circa € 105,7 miljoen. In hoofdlijnen zijn deze lasten als volgt opgebouwd:

ONDERDEEL (x € 1.000)	2023	2023 begroting na wijzigingen	2022
Samenkracht en burgerparticipatie	8.080	8.371	8.725
Wijkteams	6.499	7.302	5.304
Inkomensregelingen	38.112	36.943	31.286
Begeleidende participatie	15.058	12.789	16.103
Arbeidsparticipatie	2.155	1.864	2.480
Wmo	16.215	15.068	13.751
Jeugdzorg	19.597	20.205	19.327
Totaal	105.716	102.542	96.976

Resultaatanalyse programma sociaal domein

Onderstaand geven wij een korte analyse van de belangrijkste ontwikkelingen in de lasten binnen het programma 'Sociaal domein'. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de jaarrekening. De grootste afwijking wordt veroorzaakt door € 1,6 miljoen hogere lasten voor de energietoeslag dan begroot. De lasten voor de sociale werkvoorziening zijn € 1,2 miljoen hoger dan begroot, dit wordt onder andere veroorzaakt door het vormen van een voorziening voor SW-medewerkers die vroegtijdig met pensioen gaan (€ 648.000). De stijging van het Wmo wordt met name verklaard door een stijging van het aantal woningaanpassingen en een stijging van kosten voor hulpmiddelen als gevolg van de vergrijzing (€ 664.000).

Onzekerheid ten aanzien van prestatielevering Wmo voor een bedrag van € 844.000

Voor de jeugdzorg een onzekerheid van € 443.000

Onzekerheid van € 173.000 met betrekking tot prestatielevering PGB

Energietoeslag 2023 is ambtshalve vastgesteld op basis van toekenningen 2022

Wmo ZIN

De productieomvang van Wmo ZIN bij zorginstellingen bedraagt in 2023 circa € 8,1 miljoen. De toekenning van voorzieningen in het kader van Wmo ZIN vindt plaats vanuit de gemeente Eemsdelta. De gemeente heeft derhalve zelf inzicht in de cliënten en de gemaakte afspraken. Met betrekking tot de lasten Wmo ZIN heeft de gemeente Eemsdelta per zorginstelling een controleverklaring bij de productieverantwoording op basis van het landelijk protocol ontvangen. Hiermee is voor deze € 8,1 miljoen onderbouwd dat voor de gefactureerde zorg ook daadwerkelijk prestaties zijn verricht.

Daarnaast bestaat de lasten Wmo ZIN voor een bedrag van € 2,4 miljoen uit woonvoorzieningen en hulpmiddelen. Hiervoor is niet altijd direct informatie beschikbaar bij de gemeente waaruit blijkt dat voor de gefactureerde zorg ook daadwerkelijk prestaties zijn verricht. Uitgaande van de interne beheersing op het proces van beschikkingen tot en met betalingen bij uw gemeente, ramen wij het bedrag van deze resterende onzekerheid in totaliteit op € 844.000.

Jeugdzorg ZIN

Ten aanzien van de jeugdhulp heeft de gemeente Eemsdelta via de RIGG de zorg ingekocht en instellingen gecontracteerd. Met betrekking tot de lasten inzake jeugdhulp vraagt de gemeente Eemsdelta bij RIGG om een controleverklaring. Deze is op dit moment nog niet ontvangen. Hieruit blijkt een onzekerheid voor de gemeente Eemsdelta van € 443.000 (2022: € 453.000).

Persoonsgebonden budgetten (PGB's)

De SVB controleert zorgovereenkomsten, toetst facturen en declaraties en betaalt uit aan zorgverleners of andere instellingen. Uw gemeente verstrekt de beschikkingen pgb en is verantwoordelijk voor een adequate cliëntregistratie en het vaststellen van de prestatielevering. De gemeente Eemsdelta verkrijgt zekerheid door intern ingerichte processen, zoals het toekenningsproces waardoor deze onzekerheid deels teniet wordt gedaan. Tevens verkrijgt de gemeente aanvullende zekerheid als gevolg van de ontvangsten van het CAK, dit geldt alleen voor Wmo. Op basis van het zekerheidspercentage dat de gemeente Eemsdelta hierdoor verkrijgt, zijn de resterende onzekerheden voor pgb geraamd op circa € 173.000 (2022: € 225.000).

Uit de accountantscontrole 2023 bij de SVB blijkt dat landelijk sprake is van een oordeel met beperking. De impact hiervan ligt voor de gemeente Eemsdelta beneden de controletolerantie.

Uitkeringen en participatie

In 2023 is voor een bedrag van € 4,3 miljoen aan energietoeslag uitgekeerd. In de beleidsregels is hiervoor opgenomen dat sprake is van een ambtshalve toekenning wanneer wordt voldaan aan de doelgroepomschrijving (daaronder valt een maximaal inkomen) en als ook in 2022 een energietoeslag is verstrekt. De ambtshalve toekenning van de eenmalige energietoeslag 2023 is primair toegekend op basis van het onderzoek/afhandeling van de aanvragen van de eenmalige energietoeslag 2022. De interne audit heeft vervolgens door middel van een steekproef gecontroleerd of ook in 2023 is voldaan aan de doelgroepomschrijving en hieruit volgen geen bijzonderheden.

Met betrekking tot de controle van uitkeringen en participatie hebben wij verder geen bijzonderheden geconstateerd, wel valt op dat uit de interne audit relatief veel bevindingen naar voren komen met betrekking tot de dossiervorming. Wij raden aan hier aandacht voor te hebben in het proces. Deze bevindingen hebben in 2023 geen financiële impact.

4.2 Aardbevingsgelden en projecten

Gevolgen van de gaswinning op de jaarrekening zijn toereikend toegelicht

Algemene grondslag aardbevingen

De gemeente Eemsdelta heeft een standpunt bepaald over de impact van de gevolgen van de gaswinning op de jaarrekening. De gemeente gaat er vanuit dat alle kosten betreffende aardbevingen door de exploitanten worden vergoed. Wij kunnen ons vinden in de manier waarop de impact van de aardbevingen is verwerkt en toegelicht in de jaarrekening van de gemeente Eemsdelta.

Gaswinningsdossier en bijdragen Rijk

In 2018 heeft het kabinet besloten om de gaswinning versneld af te bouwen. In totaal is meer dan 1 miljard voor de regio gereserveerd welke ingezet kan worden in programma's en projecten die de inwoners van Groningen perspectief bieden. In 2022 is een lobby opgestart om aanvullende middelen vanuit het Rijk beschikbaar te krijgen. Dit heeft geresulteerd in een claim vanuit de regio ter hoogte van € 620 miljoen voor schade en versterken. Daarnaast is een claim ingediend ten behoeve van het toekomstperspectief in Groningen. Op 24 februari 2023 heeft de parlementaire enquêtecommissie haar bevindingen gepresenteerd. Uit de politieke discussie zal moeten blijken in hoeverre het Rijk extra middelen ter beschikking stelt. De gemeente Eemsdelta heeft onderzocht in hoeverre de verstrekte budgetten op dit moment voldoende zijn om aan de huidige opgave te kunnen voldoen. Voor woningen-sloop-nieuwbouw en perspectieflocaties lijkt dit voldoende, rekening houdend met ingediende claims bij het Rijk. Voor de eerder in dit verslag genoemde SiSa-regelingen geldt dat deze allen op dit moment een looptijd hebben tot en met maximaal 2026. Op dit moment zijn gesprekken met het Rijk gaande om een verlenging tot en met minimaal 2028 te regelen.

Aardbevingsgelden en de jaarrekening

In de jaarrekening zijn de aardbevingsgelden op veel verschillende programma's, de paragrafen (o.a. Aardbevingen de Baas) en diverse balansposten terug te vinden. Daarbij zijn de komende jaren nog veel middelen te besteden zoals blijkt uit de bestemmingsreserves (huisvesting onderwijs, aardbevingsbestendig bouwen, etc.), de overlopende passiva met een specifiek bestedingsdoel en de vele SiSa-regelingen. Wij hebben gecontroleerd dat deze gelden juist zijn verwerkt in de jaarrekening.

Scholentransitie

Op het gebied van onderwijs is een scholenprogramma vastgesteld waarbij is ingezet op het versterken van de gebouwen van het primair onderwijs en het samenvoegen van het voortgezet onderwijs. In het 'scholenfonds' zijn middelen beschikbaar voor het uitvoeren van het scholenprogramma. In 2024 is de realisatie van de diverse gebouwen van het primair en voortgezet onderwijs verder gevorderd. Veertien basisscholen / kindcentra zijn afgerond en vier zijn nog onderhanden. Campus Eemsdelta (voortgezet onderwijs) is in de zomer van 2022 geopend. In 2022 en 2023 zijn twee voormalige scholen voor voortgezet onderwijs afgeboekt en gesloopt en is één school aangekocht en gesloopt. Er is nu nog één school voor voortgezet onderwijs die nog niet is afgeboekt omdat deze nog in gebruik is. Voor het bekostigen van deze transitie is een reserve huisvesting onderwijs gevormd. Aan deze reserve zijn de ontvangen bijdragen vanuit de provincie en de exploitant van gaswinning toegevoegd. De bijdrage vanuit het Rijk (SiSa, zie ook hiervoor) is opgenomen als vooruit ontvangen bedrag in de balans. Voor de jaarrekeningcontrole hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van schoolgebouwen en of hierbij een afwaardering moest plaatsvinden. De gemeente hanteert als uitgangspunt dat zodra de sloop van het oude schoolgebouw start, afwaardering dient plaats te vinden. Dit ligt in lijn met het Besluit begroten en verantwoorden (BBV).

Beheersing projecten en subsidies

Deze grote uitdagingen en vele uitkeringen hebben ook een enorme impact op de gemeente Eemsdelta. Om die reden hebben wij in onze management letter geadviseerd aandacht te besteden aan de projectbeheersing, inclusief de subsidieontvangsten en verbonden partijen.

Geldstromen zijn juist verantwoord in de jaarrekening

4.3 Overige bevindingen

Conversie van het systeem sociaal domein heeft gedeeltelijk plaatsgevonden in 2023

Conversie nieuw systeem voor het sociaal domein

De gemeente is per 5 december 2023 overgegaan naar een nieuwe systeem X-works voor het sociaal domein. Vooralsnog is alleen het participatiegedeelte vanuit Suite4Sociaal Domein vervangen door X-works. Naar verwachting zullen de domeinen jeugd en Wmo in oktober 2024 overgaan naar X-works, gezien de omvang van deze conversie is dit een belangrijke gebeurtenis in 2024 om goed te monitoren en te registreren. Wij hebben voor de jaarrekening 2023 kunnen vaststellen dat ook de transacties die via het nieuwe systeem lopen, juist zijn verantwoord.

Voorziening onderhoud

In de management letter hebben wij gerapporteerd over de wijzen waarop toekomstige uitgaven voor onderhoud kunnen worden meegenomen in de cijfers. Op dit moment worden alle beheerplannen geactualiseerd en dit wordt in de raad van juli behandeld. De optie waar de gemeente Eemsdelta tot op heden voor heeft gekozen is dat er geen sprake is van een voorziening voor groot onderhoud en dat de verwachte onderhoudslasten vanuit de begroting worden gedekt. Deze actualisatie heeft daarom geen impact op de jaarrekening 2023, maar is wel belangrijk omdat het invloed heeft op de de (toekomstige) financiële positie / begrotingen. De gemeente heeft in de jaarrekening 2023 nog wel een reserve opgenomen met de naam 'reserve groot onderhoud'. Het is niet toegestaan om door middel van een reserve groot onderhoud onderhoudskosten te egaliseren. Op basis van de mutaties over 2023 hebben wij vastgesteld dat hier ook geen sprake van is geweest. Wij adviseren om bij de actualisatie van de beheerplannen ook het doel / stopzetten van deze reserve te agenderen.

Een ander aandachtspunt vanuit de management letter is het vormen van een voorziening indien sprake is van achterstallig onderhoud. Op basis van het BBV is het verplicht om voor achterstallig onderhoud een voorziening te treffen. De gemeente Eemsdelta heeft in een memo uitgewerkt voor welke activa sprake was/is van achterstallig onderhoud en in hoeverre dit leidt tot een verplichting per 31 december 2023. Hieruit blijkt dat al het achterstallig onderhoud is ingehaald gedurende 2023 en er geen voorziening per 31 december hoeft te worden gevormd voor achterstallig onderhoud.

Actualisatie beheerplannen onderhanden in 2024

BBV wordt nageleefd

Bevindingen ten aanzien van naleving van de wettelijke verslaggevingsregels (BBV)

Wij hebben vastgesteld dat de gemeente Eemsdelta de wettelijke verslagleggingsregels (BBV) heeft nageleefd.

Wet Open overheid

In artikel 3.5 (Openbaarheidsparaagraaf) van de Wet Open overheid (Woo) is voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens. Deze begroting en jaarlijkse verantwoording vloeien voort uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). De openbaarheidsparaagraaf Woo moet in de begroting en jaarstukken worden opgenomen via een afzonderlijke paragraaf, zoals de in artikelen 9 en 26 van het BBV genoemde paragrafen. Deze verplichting geldt reeds voor de jaarstukken 2022. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente Eemsdelta deze paragraaf opgenomen heeft in de jaarstukken 2023.

Naleving van de (publicatieverplichtingen) WNT

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing. Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rehtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen. Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt. De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2023 niet meer bedragen dan € 223.000 per jaar. De externe accountant is belast met de controle op de naleving van de WNT door de instelling. Overschrijding van de bezoldigingsnorm wordt aangemerkt als een onverschuldigde betaling, die door de topfunctionaris terugbetaald moet worden aan de instelling. Gebeurt dit niet, dan is BDO als accountant wettelijk verplicht om bij het ministerie melding te doen van deze onverschuldigde betaling. Wij hebben tevens een meldingsplicht indien u geen of onjuiste gegevens heeft gepubliceerd in de jaarrekening. Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2023 van de gemeente Eemsdelta niet strijdig zijn met de WNT en dat de jaarrekening 2023 van de gemeente Eemsdelta voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

SiSa-bijlage

Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening 2023 genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachting accountantscontrole SiSa 2023. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij uw specifieke uitkeringen één fout en geen onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden. Zie hiervoor paragraaf 2.3 en bijlage B.

In bijlage 1 van de Nota Verwachtingen Accountantscontrole 2023 wordt ingegaan op de aandachtspunten voor de accountant bij de Tozo in de SiSa 2023. Uit onze werkzaamheden ten aanzien van de bestedingen 2023 en opvolging IB-signalen uit eerdere jaren volgen geen controleverschillen en/of onzekerheden. In opzet zijn voldoende maatregelen opgenomen om het M&O-risico te mitigeren. Er is een geformaliseerd M&O-beleid aanwezig conform de rechtmatigheidsvoorschriften van VNG, Divosa en het Ministerie van SZW. De opvolging van de IB-signalen vindt conform het vastgestelde beleid plaats. Wij concluderen dat het M&O-beleid met betrekking tot Tozo in 2023 adequaat en toereikend is.

Daarnaast wordt in bijlage 1 van de Nota Verwachtingen Accountantscontrole 2023 ingegaan op de Wet Inburgering 2021. Vanaf 1 januari 2022 is het nieuwe inburgeringsstelsel ingegaan waarin de Wet Inburgering 2021 wordt uitgevoerd door gemeenten en verantwoord in de SiSa-bijlage 2023. Wij hebben geconstateerd dat er het M&O-beleid ten aanzien van de Wet Inburgering 2021 inmiddels is vastgesteld en adequaat en toereikend is.

WNT-verantwoording voldoet aan de vereisten

Geen bevindingen SiSa-bijlage

M&O-beleid in het kader van Tozo

M&O-beleid in het kader van de Wet Inburgering 2021

Notitie rente

Relevante wijzigingen in het BBV met ingang van begrotingsjaar 2025 (toepassing in 2024 toegestaan)

In december 2023 heeft de commissie BBV een aantal notities geactualiseerd. Het betreft de notities Rente, Overhead en Grondexploitatie. Hieronder hebben wij per onderwerp de belangrijkste wijzigingen opgenomen en gekoppeld aan de impact voor uw gemeente. Alle notities zijn van toepassing met ingang van begrotingsjaar 2025, en mogen worden toegepast voor begrotingsjaar 2024.

Notitie rente

De belangrijkste wijziging uit de notitie rente betreft een aanpassing in de toerekening van de rentelasten aan de grondexploitaties. Tot en met 2023 is het alleen toegestaan om de werkelijke rente over het vreemd vermogen (naar rato) toe te rekenen aan de grondexploitaties. Dit geldt tevens voor de toekomstige rentelasten. Met ingang van boekjaar 2025 (en eventueel 2024) wordt voor grondexploitaties geen onderscheid meer gemaakt in het BBV, waardoor de rentetoerekening plaatsvindt op basis van de reguliere omslagrente.

Een tweede belangrijke wijziging is de herintroductie van de mogelijkheid om rentetoerekening aan het eigen vermogen en de voorzieningen toe te passen. Deze mogelijkheid is in 2016 door de commissie BBV beëindigd, maar in de notitie 2023 als keuzemogelijkheid opgenomen. Wij adviseren in 2024 een weloverwogen keuze te maken in het toepassen van de toerekening van rente aan het eigen vermogen en de voorzieningen.

Notitie overhead

Notitie Overhead

De commissie BBV heeft in de notitie Overhead 2023 de regelgeving met betrekking tot de toerekening van Overhead geactualiseerd, verduidelijkt en samengevoegd in één notitie. De belangrijkste uitspraken en aanbevelingen zijn als volgt:

- Stellige uitspraak: Voor de berekening van de tarieven voor de lokale heffingen moet de methodiek voor toerekening van overhead worden gebruikt zoals deze is opgenomen in de financiële verordening. Deze methodiek mag niet afwijken van de overige methodieken voor het toerekenen van overhead.
- Aanbevelingen: De commissie adviseert om overhead niet bij de begroting vorm te geven maar door middel van de financiële verordening of door een note overhead aan de raad voor te leggen en deze periodiek te herzien. In deze nota neemt de gemeente keuzes op ten aanzien van: kaderstelling, methodiek en onderscheiding primaire processen en overhead.

Notitie
grondexploitatie

Notitie Grondexploitatie

De belangrijkste wijzigingen in de notitie Grondexploitatie zien toe op de wijzigingen ten aanzien van de omgevingswet, die onder andere hebben geleid tot een aanpassing van de lijst met verhaalbare kostensoorten. Deze wijzigingen gaan, in verband met de invoering van de Omgevingswet in per 1 januari 2024. Deze wijzigingen hebben met name invloed op verslaggevingsaspecten bij faciliterend grondbeleid. De overige wijzigingen zien met name toe op de voorwaarden voor warme gronden, de voorbereidingskosten en gemengde projecten. Daarnaast is de rentetoerekening, zoals hierboven bij 5.1 is toegelicht, gewijzigd.

Bijlagen

- A [Onze controle](#)
- B [Bevindingen SiSa-bijlage](#)
- C [Duurzaamheid](#)

A. Onze controle

Doel en object van de controle

Doel en object van de controle

Het doel van de controle is het geven van een onafhankelijk oordeel of de financiële overzichten van de gemeente Eemsdelta, in alle van materieel belang zijnde opzichten, zijn opgesteld in overeenstemming met het BBV.

Opdracht

Opdracht

Wij hebben de jaarrekening gecontroleerd conform de Nederlandse controlestandaarden en de met u gemaakte afspraken in de opdrachtbevestiging van 5 september 2023. Tevens beoordeelden wij de verenigbaarheid van de andere informatie, inclusief de overige gegevens en het jaarverslag met de jaarrekening en of deze geen materiële afwijkingen bevatten op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins. Voor een accountantscontrole gelden inherente beperkingen, die zijn uiteengezet in de opdrachtbevestiging. Voor een uitgebreide beschrijving van onze aanpak verwijzen wij naar onze opdrachtbevestiging.

Strekking van de controleverklaring

Strekking van de controleverklaring

Aangezien de jaarrekening 2023 van de gemeente Eemsdelta aan de daaraan te stellen eisen voldoet, hebben wij hierbij een goedkeurende controleverklaring, gedateerd op 19 juni 2024, afgegeven.

Materialiteit

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel. Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij als uitgangspunt de door de raad vastgestelde toleranties gehanteerd. De raad heeft ons daarbij opgedragen om bij onze oordeelsvorming en rapportering uit te gaan van de hierna vermelde goedkeurings- en rapporteringstolerantie. Op basis van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) en onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 3.450.000. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met u overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 173.000 rapporteren, alsmede afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Onze controle richt zich tevens op de getrouwheid van de informatie in de WNT-verantwoording en de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage van de jaarrekening. Voor de WNT en SiSa gelden specifiek voorgeschreven rapporteringstoleranties die veelal lager zijn dan uw rapporteringstolerantie. Wij passen deze voorgeschreven WNT- en SiSa-toleranties eveneens op correcte wijze toe.

Onafhankelijkheid

Onafhankelijkheid

Nederlands recht en overige beroepsregels, zoals de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO), vereisen dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze controlecliënten. Wij zijn van mening dat door ons is voldaan aan deze eisen. Wij hebben de overige dienstverlening naast de controle van de jaarrekening beoordeeld aan de hand van onze beroepsregels en hebben geconcludeerd dat het type dienstverlening en de vergoeding onze onafhankelijkheid niet beïnvloeden. Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Eemsdelta zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Controleaanpak

Controleaanpak

Wij hebben de jaarrekening gecontroleerd conform de Nederlandse controlestandaarden en de met u gemaakte afspraken in de opdrachtbevestiging van 5 september 2023 opgenomen. Tevens beoordeelden wij de verenigbaarheid van de andere informatie, inclusief de overige gegevens en het jaarverslag met de jaarrekening en of deze geen materiële afwijkingen bevatten op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins. Voor een accountantscontrole gelden inherente beperkingen, die zijn uiteengezet in de opdrachtbevestiging.

Onze controleaanpak is gebaseerd op een risicogerichte benadering. Deze aanpak gaat uit van een risicoanalyse op transactiestromen, zoals verkoopactiviteiten en personeelszaken. In de risicoanalyse hebben wij beoordeeld in hoeverre de onderkende risico's van invloed kunnen zijn op de jaarrekening.

Wij hebben voor de volgende risico's – die zich met een hoge waarschijnlijkheid kunnen voordoen én mogelijk materiële impact hebben – in onze controle meer aandacht gehad:

- ▶ Het risico op management override.
- ▶ Onjuiste verwerking van toerekening ontvangen subsidie op basis van voortgang en subsidievoorwaarden; en
- ▶ Het risico dat verantwoorde bestedingen in de SiSa-bijlage niet voldoen aan de voorwaarden van de specifieke uitkeringen.

Vermogen om risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen

De waarderingen in de jaarrekening van de gemeente Eemsdelta zijn gebaseerd op de veronderstelling dat de gemeente als geheel in continuïteit zal worden voortgezet. De inschatting of een duurzame voorzetting mogelijk is, inclusief de eventueel in de jaarrekening op te nemen toelichting, is de wettelijke verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders. Als accountant beoordelen wij de aanvaardbaarheid van de door het college van burgemeester en wethouders ingeschatte mogelijkheden tot een duurzame voortzetting. Wij vinden deze inschatting aanvaardbaar. In onze controleverklaring hebben wij gerapporteerd over onze controleaanpak ten aanzien van het vermogen van de gemeente Eemsdelta om risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Voor een nadere uiteenzetting van onze controleaanpak ten aanzien van de veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie verwijzen wij naar onze controleverklaring 2023.

Vermogen om risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening en bevat geen materiële afwijkingen

De grondslagen van de jaarrekening 2023 zijn aanvaardbaar

Geautomatiseerde gegevensverwerking

De jaarstukken 2023 van uw gemeente bestaan uit:

- ▶ het jaarverslag 2023 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen);
- ▶ de jaarrekening 2023 (rechtmatigheidsverantwoording, balans met toelichtingen, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting inclusief SiSa-bijlage en taakvelden).

In het onderdeel ‘programmaverantwoording’ van het jaarverslag dient informatie opgenomen te worden over: wat hebben we gedaan, wat hebben we bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (zoals weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag. Beide onderdelen vallen niet (expliciet) onder de controle van de jaarrekening. Het primaire object van de accountantscontrole (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet) is de jaarrekening (de balans met toelichting en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting). De inhoud van het jaarverslag (programmaverantwoording en paragrafen) hebben wij getoetst. Bij onze controle hebben wij geen materiële afwijkingen tussen het jaarverslag en de jaarrekening geconstateerd. Het jaarverslag en de jaarrekening zijn met elkaar verenigbaar.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn uiteengezet in de grondslagen van de jaarrekening 2023. In 2023 zijn er geen wijzigingen geweest in toegepaste verslaggevingsgrondslagen die een aanzienlijke invloed hebben op de baten en lasten of de financiële positie van uw gemeente. Significante verslaggevingsgrondslagen en toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie van uw gemeente en de baten en lasten in de jaarrekening. Daarnaast vereisen zij van het college en het management dat zij een oordeel vormen ten aanzien van soms moeilijke, subjectieve en complexe posities vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn. Wij hebben het door het college en het management toegepaste proces met betrekking tot significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Geautomatiseerde gegevensverwerking

De accountant dient op basis van artikel 2:393, lid 4 BW, melding te maken van zijn bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Tijdens de interim-controle hebben wij ook relevante processen met betrekking tot de geautomatiseerde gegevensverwerking getoetst. Voor onze bevindingen verwijzen wij naar onze management letter 2023. Wij hebben de automatiseringsorganisatie van de organisatie uitsluitend in het kader van de jaarrekeningcontrole beoordeeld.

B. Bevindingen SiSa-bijlage

Inleiding

Bij de jaarrekening wordt als bijlage de SiSa-verantwoording toegevoegd. De gemeente Eemsdelta heeft de rechtmatige totstandkoming van de SiSa-bijlage getoetst. In onderstaande tabel zijn de te rapporteren bevindingen opgenomen:

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2023 in het kader van SiSa worden verantwoord. Per regeling is aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Strekking controleverklaring (jaarrekening)	GOEDKEUREND
---	-------------

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
A15	Regeling eenmalige specifieke uitkering voor gemeenten in verband met het treffen van maatregelen ter vermindering van overlast en criminaliteit veroorzaakt door asielzoekers in 2022 en 2023			
A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne			
B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek			
C10	Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening			
C105	Regeling specifieke uitkering startbouwimpuls			
C41B	Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw			
C45	Specifieke uitkering Groningse proeftuinen aardgasvrije wijken			
C47	Volkshuisvesting			
C55	Aanpak energiearmoede	FOUT	244.000	Onrechtmatig aanbesteed
C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire			
C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid			
C94	Regeling specifieke uitkering verduurzaming slecht geïsoleerde woningen van eigenaar-bewoners en woningen van verenigingen van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties in het kader van het Nationaal Isolatieprogramma			
D1	Regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten			
D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)			
D12	Regionale meld- en coördinatiefunctie			
D12A	Regionaal programma voortijdig schoolverlaten			
D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen			

B. Bevindingen SiSa-bijlage

NR.	SPEF46CIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
D15	Middelen schoolgebouwen aardbevingsgebied Groningen			
D19	Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden			
E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027 (SiSa tussen medeoverheden)			
E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022 2023			
F201	Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen Onderdeel A Nationaal Programma Groningen			
F202	Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen Onderdeel B Verbetering van de sociale cohesie			
F203	Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen Onderdeel C Aardbevingsgerelateerde inzet			
F204	Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen Onderdeel D activiteiten BLOK D			
F205	Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen Onderdeel E Sociaalemotionele ondersteuning			
F206	Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen Onderdeel F Batch 1.588			
F207	Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen Onderdeel C Onafhankelijke Raadsman			
F28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid			
F33	Derde tranche in verband met de uitvoering van het Nationaal Programma Groningen			
F34	Bijdrage Scholenprogramma			
F34B	Bijdrage Scholenprogramma			
F37	Specifieke uitkering Batch 1588			
F38	Nationaal Programma Groningen			
F46	SPUK vierde tranche Nationaal Programma Groningen			
F49	Batch 1588 2e tranche			
F50	SPUK eerste tranche Gebiedsontwikkeling			
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2023			
G2	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire gebundelde uitkering Participatiewet in jaar T_gemeentedeel 2023			
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004_gemeentedeel 2023			

B. Bevindingen SiSa-bijlage

NR.	SPEF46CIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in jaar T (exclusief BOB) gemeentedeel 2023			
G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire levensonderhoud BBZ in jaar T (exclusief BOB)_gemeentedeel 2023			
G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T (exclusief BOB)_gemeentedeel 2023			
G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023			
G3	BBZ vanaf 2020 - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023			
G10	Wet inburgering_gemeentedeel 2023			
G12	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023			
G12	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023			
G13	Besteding/baten onderwijsroute gemeentedeel 2023			
G13	Bestedingen/baten overige voorzieningen_gemeentedeel 2023			
GRO2C	Verkeer en vervoer Groningen			
GRO8C	Leefbaarheid Groningen			
GRO7C	Nationaal Programma Groningen			
H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport			
H8	Regeling Sportakkoord 2020-2022			
H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken			
H25	Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)			
H27B	Regeling specifieke uitkering domein-overstijgend samenwerken 2023 met centraal persoon			
H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026			
H32	Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden			

NR.	SPEF46CIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen_gemeentedeel 2023			
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023			
G4	Tozo 2_ gemeentedeel 2023			
G4	Tozo 3_gemeentedeel 2023			
G4	Tozo 4_gemeentedeel 2023			
G4	Tozo 5_gemeentedeel 2023			
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T_gemeentedeel 2023			
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T_gemeentedeel 2023			

C. Duurzaamheid

Met ingang van 2024 zullen bedrijven op basis van de CSRD meer gaan rapporteren over duurzaamheid

Op dit moment geen verplichte duurzaamheidsverantwoording voor gemeenten

Ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheidsverslaggeving

De Corporate Social Responsibility Disclosure (CSRD) is een Europese richtlijn die verplicht is voor grote ondernemingen. De richtlijn heeft als doel om bedrijven te verplichten transparanter te zijn over hun impact op duurzaamheid en maatschappij. De CSRD is aangenomen door het Europees Parlement en is sinds januari 2023 in werking. De Nederlandse implementatiewet volgt uiterlijk in het najaar van 2024. De CSRD verplicht ondernemingen om informatie openbaar te maken over hun beleid en prestaties op het gebied van duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Deze informatie moet opgenomen worden in het jaarverslag van het bedrijf en moet voldoen aan bepaalde standaarden en richtlijnen. De richtlijn zal naar verwachting bijdragen aan een meer duurzame economie en aan het bereiken van de doelstellingen van de Europese Green Deal en de VN Duurzame Ontwikkelingsdoelen.

De uniforme wijze waarop deze verantwoording plaats moet vinden is vastgelegd in de European Sustainability Reporting Standards (ESRS). Deze set aan standaarden bevat algemene bepalingen voor alle organisaties, sectorspecifieke standaarden en biedt de ruimte voor bedrijfsspecifieke standaarden.

Bedrijven zijn druk bezig met de voorbereiding voor deze nieuwe verantwoording. Grote bedrijven moeten als eerst gaan rapporteren, kleinere organisaties volgen in de jaren daarna. Voor alle organisaties is een ingroeimodel van toepassing. De omvang, diepgang en controle (door de accountant) van de verantwoording zal stapsgewijs toenemen.

Middels CSRD en de ESRS kunnen bedrijven hun prestaties op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen inzichtelijk maken, waardoor ze beter in staat zijn om duurzaamheidsdoelen te stellen en te bereiken. Decentrale overheden kunnen deze informatie gebruiken om te bepalen welke bedrijven het beste passen bij hun eigen duurzaamheidsdoelen en beoordelen welke bedrijven voldoen aan de eisen voor aanbestedingen en subsidies. Daarnaast kunnen deze richtlijnen gebruikt worden om ook zelf transparant en uniform te rapporteren over duurzaamheid.

Stand van zaken duurzaamheidsverantwoording door gemeenten

Gemeenten hebben een grote impact op mens en maatschappij en zijn daarom bij uitstek geschikt om duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren. Een groeiend aantal gemeenten is zich hiervan bewust en heeft zich aangesloten bij het VNG-initiatief om een zogenoemde SDG-gemeente te worden. Daarnaast hebben gemeenten zich via diverse initiatieven gecommitteerd aan diverse duurzaamheidsdoelstellingen. Gemeenten zijn vooralsnog niet verplicht om een duurzaamheidsrapportage volgens de CSRD-richtlijn op te stellen. Op basis van het BBV bestaat geen verplichting voor gemeenten om te rapporteren over bijvoorbeeld de invloed die bedrijven binnen de gemeente hebben op het milieu en op het welzijn van de burgers, en over de duurzaamheid van de eigen bedrijfsvoering. Op dit moment zijn gemeenten bijvoorbeeld niet verplicht om te rapporteren over de eisen die ze stellen aan leveranciers op het gebied van social return en duurzaamheid, en in welke mate deze tot resultaten leiden. Daarnaast hoeven gemeenten geen verslag te doen over de eigen CO2-uitstoot of over het aantal burgers met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Doordat vanuit het BBV geen verplichting of handreiking bestaat voor duurzaamheidsverslaggeving zien we in de praktijk allerlei verschillen in verantwoording. In onze rapportage [“Naar een verantwoord verslag: geen keuze”](#) van oktober 2023 hebben we een inventarisatie opgenomen van de huidige stand van zaken. Het beeld wat hieruit naar voor komt is dat er grote kloof bestaat tussen de duurzaamheidsambities en de verantwoording over duurzaamheid. Grote gemeenten bieden wel meer transparantie over duurzaamheid dan kleine gemeenten. Een andere belangrijke conclusie is dat iedere gemeente op zijn eigen manier verantwoord en daarmee gemeenten onderling lastig te vergelijken zijn. Op het gebied van transparantie, uniformiteit en vergelijkbaarheid kan nog veel verbetering gerealiseerd worden.

Via de keten en stakeholders wel kansen en gevolgen van de CSRD/ESRS voor gemeenten

Aanbeveling: Bespreek de ambities op het gebied van duurzaamheidsverantwoording

Indirecte betrokkenheid bij duurzaamheidsverantwoording

Gemeenten krijgen desondanks links- of rechtsom te maken met duurzaamheidsverslaggeving op basis van de CSRD/ESRS. Stakeholders van de gemeenten vragen hier namelijk steeds vaker om. Je kunt je dan ook afvragen in hoeverre een gemeente, die toch een brede maatschappelijke rol vervult, het zich kan permitteren om niet volgens de gangbare standaard te rapporteren over niet financiële, meer maatschappelijke zaken.

Gemeenten krijgen via de waardeketen van andere organisaties te maken met de CSRD/ESRS. Ze zijn tenslotte onderdeel van de waardeketen van bedrijven die onder de CSRD-richtlijn vallen. Zo worden gemeenten genoemd in de CSRD-verslagen van grote bedrijven, omdat ze bijvoorbeeld verantwoordelijk zijn voor het afgeven van vergunningen aan deze bedrijven. Gemeenten behoren dus ook tot de waardeketen van de CSRD-plichtige bedrijven en moeten deze partijen ook geregeld van informatie voorzien. De situatie kan zich ook voordoen dat leveranciers van de gemeente informatie opvragen die zij vervolgens opnemen in hun verantwoording. Dat kan betrekking hebben op reguliere inkopen, maar bijvoorbeeld bij het aantrekken van financieringen of het afsluiten van verzekeringen. Duurzaamheidsverantwoording wordt op deze wijze doorgelegd naar de gemeenten, net zoals de gemeente zelf ook eisen doorlegt aan anderen.

Kansen bij gestandaardiseerde (vrijwillige) duurzaamheidsverantwoording - Transparantie en Uniformiteit

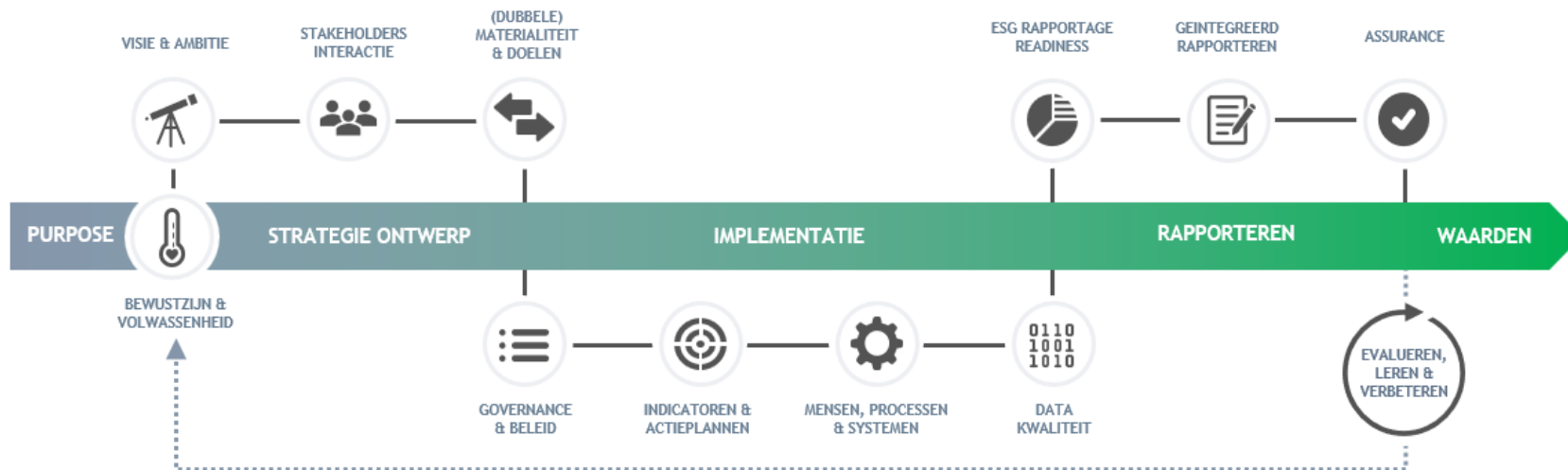
Gemeenten kunnen op het gebied van verantwoording richting stakeholders veel winst behalen wanneer gerapporteerd wordt volgens gestandaardiseerde richtlijnen. Het samenstellen van een duurzaamheidsverantwoording vraagt om heldere, niet-financiële taal op het gebied van duurzaamheid. En niet alleen wat de eigen organisatie betreft, ook de omgeving speelt een rol. Dat is een groot verschil met de huidige gemeentelijke jaarverslagen die vaak omvangrijk, ontoegankelijk en op de wettelijke taken gericht zijn. Gemeenten kunnen de introductie van de CSRD dan ook als kans zien om in heldere taal en transparant - intern en aan de buitenwereld - uit te leggen wat hun concrete, meetbare acties, standpunten en resultaten waren en worden op het gebied van milieu, sociale en menselijke factoren, en (corporate) governance.

Wij raden u aan als raad met college in gesprek te gaan over de ambities met betrekking tot duurzaamheidsverantwoording. Verantwoording zorgt ervoor dat gebruikers van de jaarrekening inzicht krijgen in de realisatie van gestelde ambities. Het grootste inzicht ontstaat wanneer de verantwoording uniform, vergelijkbaar en transparant tot stand komt. Een gestandaardiseerde verantwoording maakt ook controle door een onafhankelijke accountant mogelijk. In plaats van verslaggeving volgens de CSRD/ESRS-richtlijn te beschouwen als een grote, noodgedwongen compliance exercitie, kunnen gemeenten deze richtlijn zien als een manier om dat inzicht te geven.

Door gezamenlijk één taal te spreken en dezelfde richtlijn te hanteren op het gebied van duurzaamheid, wordt het een stuk eenvoudiger om onderling - bedrijven en gemeenten - informatie uit te wisselen en samen aan de realisatie van doelstellingen te werken. Binnen de ESRS is naast algemene voorschriften ook rekening gehouden met sectorspecifieke en organisatie-specifieke standaarden. De CSRD/ESRS-richtlijn is een manier waarmee alle organisaties op dezelfde wijze hun verantwoording op kunnen stellen. Net zoals voor bedrijven die verplicht moeten rapporteren zal het ook voor een gemeente de nodige voorbereiding vragen voordat de eerste verantwoording plaats kan vinden. De weg naar een duurzaamheidsverantwoording hebben wij visueel als volgt weergegeven.

In de fase van strategie ontwerp zien wij ook een duidelijke rol voor de gemeenteraad. Allereerst bij het bepalen van de visie & ambitie. Dat gaat over de duurzaamheidsdoelstellingen, maar in het geval van een vrijwillige ESG-verantwoording ook over het ambitieniveau en de vorm waarin dit plaats zal vinden. Ook bij de interactie met stakeholders en het bepalen van belangrijke thema's en doelen is betrokkenheid van de gemeenteraad belangrijk.

Aanbeveling: kies algemeen aanvaardbare standaarden voor duurzaamheidsverantwoording

bdo.nl